

ABSTRAKT

Práce se zabývá portugalským pokusem o kolonizaci Šrí Lanky v období mezi lety 1580–1630. Usiluje jednak o analýzu geneze kolonizačního projektu, který byl produktem transformace charakteru portugalského působení na ostrově na přelomu 16. a 17. století, a to z obchodně zaměřeného v dobytvačně orientované, a jednak o nalezení příčin jeho konečného neúspěchu a jejich zhodnocení. Snaží se přitom o zasazení popisovaných událostí do rámce portugalské politiky na Šrí Lance i do celkového kontextu portugalské expanze v Orientu. Události vně ostrova totiž měly na tamější vývoj zcela zásadní vliv, neboť přispívaly k formování vojenských a politických koncepcí, které tam Portugalci sledovali, i k přijímání konkrétních rozhodnutí.

Portugalci na Cejlonu obchodovali již od roku 1506, kdy poprvé stanuli na jeho březích, ale v průběhu 16. století se stále více angažovali v tamní vnitropolitické situaci na straně krále říše Kótté a během 80. a 90. let 16. století se rozhodli celý ostrov ovládnout. Ve velmi krátké době získali pod přímou či nepřímou kontrolu veškeré teritorium s výjimkou centrální šrilanské náhorní plošiny, na níž ležela sinhálská buddhistická Kandyjská říše, jež se jim vytrvale bránila. Odtud již chybělo jen málo k vypracování plánu na systematické osídlení, který byl podnícen nejen pozitivními výsledky dosavadní územní expanze, ale také úspěchem v právní rovině – portugalská Koruna získala prostřednictvím donace od posledního panovníka říše Kótté dědické právo na trůn (1580–1583), které uplatnila v roce 1597.

Systematické portugalské osídlování mělo být dle ambiciózního královského projektu zahájeno v roce 1607. Přestože bylo dosaženo několika nepopíratelných úspěchů, především ve zformování slibně se rozvíjející luso-sinhálské míšenecké komunity, v christianizační rovině a v etablování základních prvků portugalské kultury, celkové výsledky navozují při vědomí prvotního záměru přetvořit Šrí Lanku v „nové Portugalsko“ v tropech spíše deziluzi a zklamání. Jejich příčiny lze rozdělit do pěti rovin: demografické, vojenské, kulturně-společenské, etnické a náboženské. Portugalci mohli být úspěšní jen tehdy, pokud by dokázali najít kompromis s kandyjským králem, změnili svůj povýšenecký přístup, netříštili své skrovné zdroje a bylo jim dopřáno více času. Neschopni zásadnější reformy však byli do roku 1658 z ostrova vytlačeni následkem nizozemského zásahu na straně říše Kandy, který způsobil vychýlení dosavadní rovnováhy sil na ostrově v jejich neprospěch.